SVATÝ JANKO

Kaplnka sv. Jána Nepomuckého, v Beckove známa ako „Svätý Janko", bola postavená na mieste bývalej Hornej brány. Jej trojuholníkový pôdorys kopíruje lokalizáciu na križovatke troch ciest a je otvorená zo všetkých strán do priestoru polkruhovými arkádami a zaklenutá plackovou klenbou. Socha svätca je z kameňa, polychromovaná a v životnej veľkosti. Dal ju postaviť barón **Joann de Réva** v polovici 18. storočia, ako dokladá správa z kanonickej vizitácie z roka 1766. Uvedené informácie sú z monografie Beckov 1 (2006) a mali by byť všeobecne známe, aj keď nie sú postačujúce. Pokúsili sme sa zistiť viac. Hlavným zdrojom sa stal rukopis *Jána Dualského* ***Historia Arcis et Oppidi Beczko***, 1856, kňaza a historika, ktorý v rokoch 1844 - 1870 pôsobil v obci.

1. **Kto bol staviteľom kaplnky**?

Bol ním mladý Ján Révai (1731 - 1793), syn baróna Jána Révaia (+1734) a tzv. „čarodejnice" grófky Žofie Eszerházy (+1750) – *poznámka 1*, ktorý sa narodil dva roky po tom, čo bol svätec oficiálne kanonizovaný a – dnes by sme povedali – stal sa „in". O niečo neskôr dostal iný Ján Révai (z Mošoviec) druhé krstné meno Nepomuk – *poznámka 2*, ale nebol to len on, vtedy moderné meno Nepomuk často vyberali pri krste ako druhé meno.

Barón Ján Révai (1731-1793). Zdroj: webumenia.sk (SVK_SNG.O_4854). Sv. Jan Nepomucký na Karlovom moste (1683) z bronzu; prvá kamenná socha je z pieskovca v Poběžovicích (1682) – vzor pre stvárnenie sv. Jána Nep.

2. **Kto bol Jan Nepomucký**?

Veľmi stručne z biografie svätca: **Sv. Ján Nepomucký,** mučeník katolíckej cirkvi, jeden z patrónov Česka, je považovaný za ochrancu spovedníkov, kňazov, námorníkov, pltníkov, mlynárov; ochraňuje pred potopou a chorobami jazyka. Jeho sochy stavali od konca 17. storočia na rázcestia a mosty. Vzorom pre stvárnenie svätca bola socha osadená na Karlovom moste od Jana Brokofa, ktorá vznikla v r. **1683** (bronz na pieskovcovom podstavci) ešte pred Jánovým oficiálnym svätorečením 19.3.1729 (Benedikt XIII.). Atribúty sv. Jána: päť hviezd okolo hlavy, kríž v ruke, prst cez ústa, palma. Sviatok má v kresťanskom svete 20. marca, ale v Nemecku, Čechách a Slovensku **16. mája**. K životopisu pozri *poznámku 3*, pre úplnosť sa ešte zmienime o legende: Jan z Pomuku bol spovedníkom kráľovnej Žofie, a pretože nechcel prezradiť spovedné tajomstvo jej manželovi, kráľovi Václavovi IV., kráľ ho dal uväzniť a podrobiť mučeniu, avšak Jan zachoval spovedné tajomstvo, preto ho kati hodili do Vltavy, kde sa vraj utopil. Táto legenda sa rozšírila prostredníctvom *Kroniky českej*, ktorú napísal kňaz Tadeáš Hájek z Libočan a prvýkrát vyšla v roku 1541 (distribuovaná 1543). Preto je jedným z atribútov Jana Nepomuckého jazyk. Napokon, Janov jazyk sa údajne dochoval aj v jeho mŕtvom tele... Tento príbeh

znepokojoval spoločnosť už od jeho násilnej smrti a v 18. storočí, z podnetu pražského arcibiskupa Františka Ferdinanda Khünburga, začal proces jeho beatifikácie (1715) a kanonizácie (1722).

3**. Prečo Jan z Pomuku a Jan Nepomucký**?

Ide o jednu osobu. Omyl spôsobil dekan svatovítskej katedrály Jan z Krumlova, keď zapísal, že Jan z Pomuku zomrel 1383 utopením. Preto neskôr Václac Hájek uviedol, že boli dvaja, obaja zomreli utopením, jeden v roku 1383 a druhý v roku 1393, jeden bol z Pomuku a druhý z Nepomuku (ako sa neskôr premenovalo jeho rodisko).

4. **Kedy vznikol kult Jana Nepomuckého**?

Povedomie o jeho nešťastnom skone bolo živé, určite mu pomohla Hájkova kronika, ale možno najviac zaradenie „Jana Spovedníka" v roku 1599 medzi českých zemských patrónov historikom a cirkevným hodnostárom **Jiřím Bartholdom Pontanom z Breitenberka**. Jeho príbeh zapadal do rozvíjajúceho sa vlasteneckého hnutia tých čias.

5. **V akom období sa Jan Nepomucký dostal do Beckova**?

Začiatkom 18. storočia. Podľa zápisov Jána Dulaszkého, ktorý ako prvý napísal *Dejiny hradu a mesta Beckov* (1856) môžeme uviesť, že najskôr vznikla drevená socha sv. Jana Nepomuckého, ktorú dala vyhotoviť grófka Judita Révay, manželka Gašpara Esterházy, v roku **1725** a nechala ju postaviť pred svoj dom na predmestí a po smrti manžela 30. marca 1731 sochu dala umiestniť pred Hornú bránu a kolorovať (takže pôvodne bola v prírodnej farbe dreva).

O niečo neskôr, v roku 1745, grófka Klára Berényi sa postarala o zhotovenie nového oltára sv. Jána Nepomuckého s obrazom Panny Márie a sochami svätých vo farskom kostole. Na oltári je vzadu letopočet 1623, takže môžeme predpokladať, že obnovili starší oltár.

6. Kedy vznikla kaplnka sv. Jána Nepomuckého?

Až **26. mája 1752**. „Ján, urodzený barón de Reva, postavil kolosálnu sochu sv. Jána Nepomuckého z kameňa pred hornou bránou mesta v trojuholníkovej kaplnke, ku ktorej pridal základ 100 florénov a 6 florénov pridal na údržbu sochy." (Dualszky, s. 451) Ale najskôr sa 8. mája k sviatku svätca konala k soche ako zvyčajne procesia. Ján Révai bol vnuk Judity Esterházy, rod. Révay, ktorá tohto svätca v obci začala propagovať.

Prvá známa oprava sochy sa uskutočnila v decembri **1854**, opravu zariadil Gustáv Bobok s manželkou Henrikou Revickou.

O polstoročie neskôr od realizácie prvej drevenej sochy vznikol pri farskom kostole ***Spolok sv. Jána Nepomuckého*** pod patronátom Antonia Gyatela, ktorý po desiatich rokoch 29.5.1787 rehoľu opustil. Rehoľníci na činnosť spolku dobrovoľne prispievali.

7. Aký bol osud kaplnky a sv. Janka v Beckove?

Beckovská kaplnka je už pomaly 300 rokov orientačným bodom v obci – od polovice 20. storočia pri nej stojí autobus do Trenčína. Roky ju udržiavali dobrovoľníci (Ludvík Valo, Anna Lacková, Rudolf Šimko...). Maľovali Jankov odev, prípadne opravovali ruku s krížom, natierali zábradlie. Pravá ruka svätca opakovane bývala terčom výtržníkov a po mnohých opravách stratila pôvodný tvar. V 20. storočí sa vymenila strecha, pôvodná šindľová za plechovú, predposledná oprava na kaplnke sa uskutočnila koncom augusta 2014, červený náter strechy sa zmenil na sivý.

*Barón Ján **Nepomuk** Révay – zdroj: Slovakianaa.sk; Kaplnka sv. Janka v Beckove,2014. Foto: DB*

Zatiaľ posledná oprava sa uskutočňuje od leta 2024. 31. júla demontovali sv. Janka a previezli do Bratislavy, do reštaurátorskej dielne **Jakuba Klecha**, syna Jozefa Klecha (1962-2011), beckovského rodáka, ktorý sa podieľal na reštaurovaní kazateľnice vo farskom kostole (2007) a sochy sv. Floriána v parku (2009). Dielo bolo dokončené a 30. marca2025 slávnostne odovzdané verejnosti.

Mgr. Dana Badžgoňová

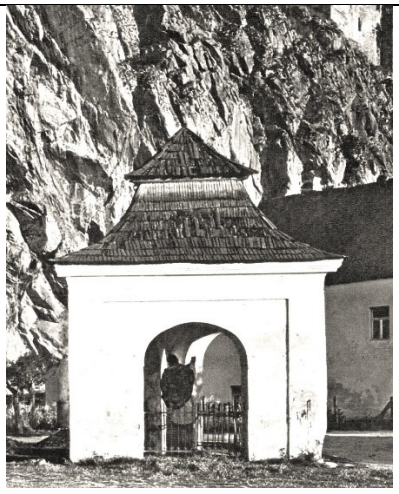

Pôvodná šindľová strecha na pohľadnici okolo r. 1900 a súčasná podoba, 2014. Zdroj: RBN

Poznámky

1) Barón Ján Révai z Trebostova (1678-1734) sa narodil v Beckove ako mladší syn Žigmunda Révaia (*1649 Beckov) a jeho druhej manželky Alžbety Amadeovej. Vo veku 44 rokov sa oženil so **Žofiou Esterházi**, dcérou svojej sesternice Judity Révaiovej a Gašpara Esterházyho, svadba sa konala v Beckove 13. júna 1722, zomrel v Beckove 18.11.1734 vo veku 56 rokov.

Grófka Žofia Esterházi, vydatá **barónka Révayová**, sa narodila, zomrela a bola pochovaná, ako aj jej matka, v Beckove. **Zsófia Esterházy** (1693 Beckov – 1750 Beckov) bola dcéra Gašpara Esterházy (1664-1724) a Judity Révay (1671-1731/1734). Mala štyri sestry – Apolloniu (1690), Barboru, Johannu (+1729) – manžel Imre Madarász; Polixenu (+1748 Beckov) a dvoch bratov Juraja (✵20.5.1690 Beckov) a Jána Gašpara; Žofia bola druhá v poradí. Jej manželom bol **Ján Révay** z Trebostova,

s ktorým mala dvoch synov – **Karol Révay** (1723-1760) a **Ján Révay** (1731-1793) a tri dcéry – Rozália (1725), Sidónia (+1726) a Sidónia (1729-1733) – všetky deti sa narodili v Beckove.

Barón Ján Révay (1731-1793) sa roku 1759 oženil s Teréziou Rutkaiovou, mali dve dcéry Barboru (1760), ktorá zostala slobodná, a Teréziu (1761-1844), obe sa narodili v Beckove. Ovdovel v roku 1788. Dcéra Terézia sa vydala za Jána Čákiho, svadba bola v Beckove v roku 1785. Z ich troch dcéra sa vydala iba najstaršia Henrika za Amanda Revického, Antónia a Anna zostali slobodné. Zdroj: Rod Révai v dejinách Slovenska, s.120.

2) Bol to Ján Nepomuk Révay, štiavnický komorský grófa dedičný župan Turca – na portréte č. 2. Iný príklad: Ján Nepomuk Esterházy.

3) Jan Nepomucký (cca 1345 Pomuk, dnes Nepomuk – 20.3.1393 Praha) – pochovaný v katedrále sv. Víta), jeho otec Welflín z Pomuku bol miestnym richtárom (1355-1367). Študoval na pražskej univerzite, od r. 1369 pôsobil ako verejný notár v Prahe, od 1380 bol oltárnikom u sv. Erharda a sv. Otílie v kostole sv. Víta a farár u sv. Havla. V rokoch 1383 až 1387 študoval na Padovskej univerzite cirkevné právo, skončil ako doktor dekrétov. Od 1387 bol kanovníkom u sv. Jiljí a od 1389 kanovníkom a advokátom vyšehradskej kapituly. Od septembra 1389 bol menovaný generálnym vikárom pražského arcibiskupstva. V tom čase pražský arcibiskup Jan z Jenštejna bol v spore s kráľom Václavom IV., na čo doplatil aj Jan Nepomucký, keď potvrdil 10.3.1893 nového opáta kladrubského kláštora v rozpore s vôľou kráľa, a tak 20.3.1393 bol zajatý spolu s tromi kolegami a počas výsluchu usmrtený v dôsledku mučenia (poranenie hlavy). Večer bolo jeho telo zhodené z Karlovho mosta do Vltavy (neutopil sa, bol už mŕtvy). Až 17. apríla našli mŕtvolu rybári na druhom brehu Vltavy. Bratia *Křižovníci s červeným srdcem* (cyriaci) ho pochovali v kostole sv. Kríža, neskôr našiel odpočinok v katedrále sv. Víta (pred 1416). Po jeho usmrtení Jan z Jenštejna podal sťažnosť do Ríma na Václava IV., v ktorej označuje Jana za mučeníka. „Ctihodný muž milý Bohu i ľuďom“ bol napokon kanonizovaný 19.3.1729.

Literatúra – zdroje:

Beckov I. Dejiny obce do roku 1918. Zostavil Jozef Karlík. Vydala Obec Beckov a WillArt, Nové Mesto nad Váhom, 2006, s. 174. BN č. 1/2009, s.15.

Rod Révai v dejinách Slovenska. Zborník. Martin 2010.

Portrét: barón Ján Révay ako chlapec, autor Ján Gottlieb Kramer, cca 1750; *Zdroj: webumenia.sk (SVK_SNG.O_4854*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Nepomuck%C3%BD;

Slovakiana.sk: Obraz, **barón Ján Nepomuk Révay**, dedičný župan Turca, hlavný komorský gróf a rektor Baníckej a lesníckej akadémie, olej na plátne, 19.stor. Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici, neznámy autor, olej na plátne 104x83 cm.

Jan Dualszky, História Arcis et Oppidi Beczkó. 1856. Rukopis. Zdroj: Arcidiecézna knižnica, Nitra.